

**Riigihalduse ministri 5. augusti 2022. a määruse nr 36
„Keskvalitsuse hoonete energiatõhususe parandamiseks
moderniseerimisfondist antava toetuse kasutamise tingimused ja kord“
muutmise määruse seletuskiri**

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse atmosfääriõhu kaitse seaduse § 165¹ lõike 5² ja § 182¹ lõike 5 alusel.

Rahandusministri määruse „Riigihalduse ministri 5. augusti 2022. a määruse nr 36 „Keskvalitsuse hoonete energiatõhususe parandamiseks moderniseerimisfondist antava toetuse kasutamise tingimused ja kord“ muutmise“ eelnõuga (edaspidi eelnõu) muudetakse toetuse andmise tingimusi, et võimaldada läbi viia taotlusvoorud moderniseerimisfondi vahenditest keskvalitsuse kasutuses olevate hoonete energiatõhusaks muutmiseks.

Selleks täpsustatakse toetuse andmise tingimustes kasutatavaid mõisteid ja toetuse saaja kohustusi seoses toetusele viitamisega. Samuti eraldatakse üksteisest kogu projekti elluviimise periood ja abikõlblike kulude tegemise periood.

Eelnõu ei ole seotud teiste menetluses olevate eelnõudega ega Vabariigi Valitsuse tegevuskavaga.

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) ja seletuskirja koostas Rahandusministeeriumi riigihalduse osakonna analüütik Lennart Lepik (tel: 5885 1408, e-post: lennart.lepik@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (virge.aasa@fin.ee).

2. Eelnõu sisu

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Esimese paragrahviga viiakse kehtivasse määrusesse sisse muudatused. Teise paragrahviga sätestatakse määruse muutmise jõustumine.

Määruse § 4 lõiget 1 muudetakse, asendades sõna „aruanne“ sõnaga „lõpparuanne“. Määruse §-s 16 käsitletakse lõpparuande sisu ja esitamisega seonduvat. Paragrahvis 4 nimetatud aruande all ongi määruse andja silmas pidanud lõpparuannet, kuid kehtivas sõnastuses ei ole selge, kas toetuse saaja peab lisaks lõpparuandele esitama ka muid aruandeid. Kuna antud sättes määratakse projekti elluviimise periood, on oluline täpsustada, et selle perioodi kestel tekivad nii abikõlblikud kulud kui ka esitatakse just lõpparuanne, mitte mõni muu aruanne.

Määruse § 4 lõige 2 sõnastatakse ümber, lisades projekti lõpetamise tähtaja piiranguna viite Vabariigi Valitsuse 10. märtsi 2022. a määrusele nr 25 „Moderniseerimisfondi raha kasutamise ja aruandluse üldtingimused“.

Muudatuse kohaselt võib projekt lõppeda kuni 12 kuud pärast moderniseerimisfondi raha kasutamise lõpptähtaega, kuid samal ajal mitte rohkem, kui 60 kuud pärast toetuse taotluste esitamise tähtpäeva. Suuremahulised projektid võivad kesta mitu aastat, kusjuures toetusest rahastatavad kulud võidakse teha projekti alguses ja muudest allikatest rahastatavad kulud

hiljem. Seega on võimalik, et projekt tervikuna valmib oluliselt hiljem, kui toetusest tasutavad abikõlblikud tööd. Kehtiva määruse kohaselt peab rakendusüksus hoidma vähemalt 10% toetuse summast lõppmakse jaoks, mis vabastatakse toetuse saajale alles peale projekti valmimist. Kuna kõik meetmest toetuse saajad kuuluvad valitsussektorisse, siis on nende võimalused eelarveaastate üleselt katta kulude tekkimise ja rahastamise ajalisi viiteid piiratud. Muudatus võimaldab kõik abikõlblikud kulud toetusest tasuda kohe peale nende kulude tekkimist.

Eelnõu koostamise ajal on nimetatud Vabariigi Valitsuse määruses moderniseerimisfondi raha kasutamise aeg 1. jaanuarist 2021. a kuni 31. detsembrini 2030. a. Määruse § 4 lõike 2 muudatus on kooskõlas olukorraga, kui Vabariigi Valitsuse määruses moderniseerimisfondi raha kasutamise aega muudetakse.

Paragrahvi 4 lõige 3 sõnastatakse ümber, asendades viite atmosfääriõhu kaitse seaduse § 165¹ lõike 5 alusel kehtestatud määrusele viitega vastavale Vabariigi Valitsuse 10. märtsi 2022. a määrusele nr 25 „Moderniseerimisfondi raha kasutamise ja aruandluse üldtingimused“. Eelnõu koostamise ajal on nimetatud Vabariigi Valitsuse määruses moderniseerimisfondi raha kasutamise aeg 1. jaanuarist 2021. a kuni 31. detsembrini 2030. a. Muudatus ei ole sisuline, vaid tehniline. Samas täpsustatakse, et antud tähtjaks ei pea valmima mitte kogu projekt, vaid ainult toetusest tasutavad abikõlblikud tööd (so abikõlblikud kulud).

Kehtiva määruse kohaselt peab rakendusüksus hoidma vähemalt 10% toetuse summast lõppmakse jaoks, mis vabastatakse toetuse saajale alles peale projekti valmimist. Kuna kõik meetmest toetuse saajad kuuluvad valitsussektorisse, siis on nende võimalused eelarveaastate üleselt katta kulude tekkimise ja rahastamise ajalisi viiteid piiratud. Muudatus võimaldab kõik abikõlblikud kulud toetusest tasuda kohe peale nende kulude tekkimist.

Paragrahvi 5 lõiget 1 muudetakse, asendades tekstiosa „projekti elluviimise“ tekstiosaga „§ 4 lõikes 3 sätestatud“. Eelnõuga viiakse määrusesse sisse muudatused, mis seovad lahti abikõlblike kulude tegemise perioodi ja projekti kogukestuse. Muudatuste kohaselt võib (aga ei pruugi) projekti kogukestus olla pikem, kui abikõlblike kulude tekkimise periood. Sellest tulenevalt seotakse ka § 5 lõikes 1 toetuse andmine kuludega, mis tehakse § 4 lõikes 3 sätestatud abikõlblike kulude tegemise tähtjaks, mitte projekti enda lõpetamise tähtjaks.

Paragrahvi 8 lõike 4 punkt 2 tunnistatakse kehtetuks. Sellega ei ole enam nõutav esitada koos taotlusega ka kinnisvara juhtimiskava ja hoonet kasutava keskvalitsuse üksuse kirjeldus, kuidas projekti elluviimine aitab kaasa kinnisvara juhtimiskava elluviimisele. Kuivõrd eelnõuga muudetakse ka määruse lisa, mille uue redaktsiooni kohaselt hindamiskriteerium 2 arvutatakse lähtudes taotlusalusesse hoonesse tehtava investeeringu pingerea hindest riigi (mitte valitsemisala) hoonestatud kinnisvara investeeringute kavas, mis on koostatud kõigi investeeringuvajaduste võrdlemisel ja pingereastamisel, siis ei ole taotluse juures vaja uuesti põhjendada, miks antud investeering on vajalik ja kuidas see suhestub teiste investeeringuvajadustega. Riigi hoonestatud kinnisvara investeeringute kava on avalikustatud rahandusministeeriumi kodulehel.

Paragrahvi 16 lõike 2 teine lause tunnistatakse kehtetuks. Kuna kõik meetmest toetuse saajad kuuluvad valitsussektorisse, siis ei oma antud erisäte sisu.

Paragrahvi 16 lõiget 7 muudetakse, määratledes toetuse lõppmakse mõiste mitte projekti lõpetamisega, vaid toetuse viimase osa väljamaksmisega. Piirang lõppmakse tegemisele alles peale projekti lõpetamist, so peale kõigi muude kulude tegemist, on osutunud probleemseks eelkõige suuremate projektide puhul, mille viimase toetussumma (lõppmakse peab olema vähemalt 10% toetuse kogusummast) väljamaksmine võib seetõttu edasi lükkuda ühe või halvemal juhul isegi kahe eelarveaasta võrra, võrreldes kulude enda tekkimisega. Muudatus on seotud § 5 muutmisega ning võimaldab toetuse saajal toetust paindlikumalt ja väiksema halduskoormusega kasutada. Kui lõppmakse tehakse enne projekti lõppemist, siis ei ole koos lõppmakse maksetaotlusega võimalik esitada lõpparuannet. Selle asemel peab toetuse saaja esitama projekti lõpetamiseks vajalike edasiste tegevuste kirjelduse ja ajakava, mis võimaldab rakendusüksusel hinnata projekti eduka lõpetamisega seotud riske ja planeerida võimalikku kontrolli.

Paragrahvi 16 lõike 8 esimest lauset muudetakse, asendades nõude esitada lõpparuanne nõudega esitada edasiste tegevuste kirjeldust ja ajakava. Muudatus on seotud § 16 lõike 7 muutmisega.

Paragrahvi 19 muudetakse, täpsustades toetusele viitamise korda. Muudatus tuleneb EL HKS direktiivi 2003/87, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32–46) artikli 30m lõigetest 1 ja 2, mis sätestavad nõuded rahastamisallikast (moderniseerimisfond) teavitamisele. Võrreldes kehtivas määruses sätestatule muutub tähistamisel kasutatav sisuline info ja lisaks ehitusaegsele teavitusele tuleb tagada avalikkuse teavitamine ka viie aasta jooksul arvates projekti lõppemisest. Taotlusvooru avamisel tehakse RTK kodulehel kättesaadavaks toetusele viitamise juhend objekti tähistamiseks ja info esitamiseks toetuse saaja kodulehel. Teavitamisega seotud kohustused täpsustatakse toetusotsuses. Toetusele viitamisega seotud kulud ei ole lisatud eraldi abikõlblike kulude loetellu. Tähistamisega seotud kulude osakaal kogu projekti mahust on väike ja selliseid väiksemaid kulusid ei ole projekti abikõlblike kulude hulka põhjust arvata. Mõistlik on toetusele viitamine lahendada tavapärasel ehitustööde ajal üles pandaval töödest informeerival tahvil.

Paragrahvi 20 lõikes 3 tehakse lõpparuande sisu puudutavad muudatused. Välja jäetakse nõuded selliste andmete esitamise kohta, mis on rakendusüksusel juba olemas kas taotluse menetlemise ajast või toetuse saaja poolt projekti elluviimise käigus esitatud.

Paragrahvi 22 lõiget 1 muudetakse, asendades rikkumiste loetelu ja toetuse tagasinõude määrad viitega atmosfääriõhu kaitse seaduse §-le 182¹. Viidatud sätte kohaselt nõuab toetuse andja toetuse tagasi, kui pärast kliimamuutuste leevendamiseks loodud kauplemisskeemide alusel antud toetuse väljamaksmist selgub, et toetuse saaja:

- 1) on teadlikult esitanud valeandmeid;
- 2) ei ole täitnud toetuse väljamaksmise aluseks olevaid nõudeid;
- 3) ei ole kasutanud toetust sihipäraselt;
- 4) ei täida toetuse saaja kohustusi.

Muudatus annab rakendusüksusele toetuse tagasinõudmisel suurema paindlikkuse ja kaalutlusvõimaluse.

Paragrahvi 22 täiendamisel lõikega 1¹ sätestatakse asjaolud, mille korral RTK ei pea toetuse tagasinõudmise otsust tegema. Kehtivas redaktsioonis toetuse tagasinõudmist välistavaid

tingimusi sätestatud ei ole, mistõttu peaks RTK tegema toetuse tagasinõudmise otsuse iga rikkumise korral, sõltumata rikkumise asjaoludest. Toetuse kasutamise tingimuste rikkumine ei pruugi olla toetuse saaja sihiliku ja pahatahtliku tegevuse tagajärg või tuleneda üldse toetuse saaja tegevusest.

Toetust ei ole vaja tagasi nõuda olukorras, kus toetuse saaja saab puuduse kõrvaldada või on omal algatusel tagastanud toetuse andmise tingimustega vastuolus välja makstud toetuse osa.

Toetuse tagasinõudmise otsust ei ole mõistlik teha ka juhul, kui muudatus projekti mahus ning tegevus-, rahastamis- ja ajakavas tuleneb Vabariigi Valitsuse otsusest, kuna nende järgimine on keskvalitsuse jaoks kohustuslik. Näiteks võib Vabariigi Valitsus otsustada investeringu ajalise nihutamise või mahu muutmise. Toetust saavad hooned kuuluvad keskvalitsuse kinnisvaraportfelli, mõjutavad valitsussektori bilanssi ning Vabariigi Valitsusel on õigus fiskaalpoliitilistel vmt põhjustel investeringute elluviimise ajakava korrigeerida. Kuna toetust antakse keskvalitsuse kasutuses olevate hoonete energiatõhususe tõstmiseks, siis ei ole mõistlik Vabariigi Valitsuse otsust järgivat toetuse saajat karistada toetuse tagasinõudmisega, mille finantseerimiseks on vajalik raha eraldada riigieelarvest.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele. Määrus aitab rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.09.2023, lk 1–111), mille artiklis 5 „Avalik sektor energiatõhusust juhtimas“ nõutakse, et liikmesriigid tagavad, et kõigi avaliku sektori asutuste summaarset energia lõpptarbimist vähendatakse igal aastal vähemalt 1,9 % võrreldes aastaga 2021.

4. Määruse mõjud

Muudatusega ei lisandu täiendavaid kulusid meetme rakendamisel.

Määruse muudatusega väheneb rakendusüksuse, toetuse saajate, Rahandusministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse võimalik halduskoormus seoses abikõlblike kulude sildfinantseerimise, toetuse ebaotstarbeka riigieelarvesse tagasinõudmise menetlemisega ja sama tagasinõude riigieelarvest katmise korraldamisega.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Meetme raames on korraldatud kolm taotlusvooru, mille tulemusel on toetuse taotluse rahuldamise otsus tehtud kuue projekti kohta toetuse kogusummas 28,8 miljonit eurot. Määruse rakendamisel peavad toetuse saajad täiendama toetuse objektiks oleva hoone juures asuvat infotahvlit või lisama tahvli täiendava infoga, millega kaasnevad väheolulised kulud.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. juulil 2025.a, et jätta juba toetuse taotluse rahuldamise otsuse saanud taotlejatele aega toetusele viitavate infotahvlite täiendamiseks.

7. Eelnõu koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määrus esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks kõigile ministeeriumitele ja arvamuse andmiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele ja Riigi Kinnisvara AS-ile.